

Diş hekimliğinde kıyaslamalar ve gelecek için öneriler

Prof. Dr. Nihat Kılıç

1975 yılında Erzurum ili Aşkale ilçesi Koşapınar Köyü'nde doğdu. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinden 1999 yılında mezun oldu. 1999-2005 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ortodonti Anabilim Dalında doktorasını tamamladı ve Ortodonti alanında Bilim Doktoru unvanını aldı. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ortodonti Anabilim Dalında 2006 yılında Yrd. Doç., 2012 yılında Doçent ve 2017 yılında Profesör oldu. TÜBİTAK Sağlık Bilimleri Araştırma Grubunda (SBAG) 2015-2017 yılları arasında Danışma Kurulu (DK) Üyesi ve 2016-2017 yılları arasında Grup Yürütme Kurulu (GYK) üyesi olarak görev yaptı. Dr. Kılıç, halen Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ortodonti Anabilim Dalında Profesör olarak öğretim üyeliğine devam etmektedir.

Prof. Dr. Hüsamettin Oktay

1952 yılında Muğla-Milas'ta doğdu. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinden 1979 yılında mezun oldu. Kısa bir süre Erzurum Ana ve Çocuk Sağlığı Dispanserinde diş hekimi olarak çalıştı. Ortodonti anabilim dalındaki doktora çalışmalarını aynı üniversitede 1983 yılında tamamladı. Çeşitli idari görevlerde de bulunduğu Atatürk üniversitesinden 2010 yılında emekli olarak ayrıldı ve İstanbul Medipol Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesine kurucu dekan olarak atandı. Dr. Oktay halen ortodonti anabilim dalı başkanı ve üniversitenin kalite komisyonu üyesi olarak görevine devam etmektedir.

Toplumsal ve bireysel sağlığın en önemli unsurlarından biri olan ağız ve diş sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesi ve topluma sunulmasında en önemli görev diş hekimlerine düşmektedir. 1219 Sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'da değişiklik yapan 11 Aralık 2010 tarihli ve 6088 sayılı Kanun'un 1-29 sayılı maddesinde diş hekimi "insan sağlığına ilişkin olarak, dişlerin, diş etlerinin ve bunlarla doğrudan bağlantılı olan ağız ve çene dokularının sağlığının korunması, hastalıklarının ve düzensizliklerinin teşhisi ve tedavisi ve rehabilite edilmesi ile ilgili her türlü mesleki faaliyeti icra etmeye yetkilidir" diye tarif edilmiştir. Merriam-Webster sözlüğünde¹ diş hekimi şöyle tanımlanmaktadır: Diş hekimi, diş, çene ve ağız hastalıklarının, yaralanmalarının ve malformasyonlarının, önlenmesini, tanısını ve tedavisini yapmak ve yine eksik dişlerin yerine yapay dişleri koymak üzere eğitilmiş ve yetkilendirilmiş kişidir.

Diş hekimliği eğitimi kamu ve vakıf diş hekimliği fakültelerinde lisansüstü dü-

zeyde verilmektedir. Diş hekimi unvanını kazanan mezunlar kamu veya özel sağlık kuruluşlarında ya da özel muayenehanelerde mesleklerini icra etmektedirler. Diş hekimliğinde mezuniyet sonrası eğitim ise sekiz anabilim dalında (ağız diş ve çene cerrahisi, ağız diş ve çene radyolojisi, endodonti, ortodonti, pedodonti, periodontoloji, restoratif diş tedavisi ve protetik diş tedavisi) uzmanlık ya da doktora eğitimi şeklinde yapılmaktadır.

Ülkemizdeki Diş Hekimlerinin Bölgesel Dağılımları ve Bölgesel Farklılıklar

Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık İnsan Gücü Planlama Dairesi Başkanlığının 2018 yılı Kasım ayı verilerine göre² Sağlık Bakanlığına bağlı kurumlarda 10.470, üniversitelerin diş hekimliği fakültelerinde 4.076 ve özel sağlık kuruluşlarında ve muayenehanelerde 15.140 olmak üzere ülkemizde toplam 29.686 diş hekimi bulunmaktadır (Tablo 1). Bölgesel olarak bakıldığında en çok diş hekiminin olduğu ve bu sayının ülkemizdeki toplam diş hekimi sayısının üçte birinden (%36,2) fazla

olduğu görülmektedir. Marmara Bölgesini sırasıyla İç Anadolu Bölgesi (5.676), Ege Bölgesi (4.123), Akdeniz Bölgesi (3.657), Karadeniz Bölgesi (2.361), Güneydoğu Anadolu Bölgesi (1.773) ve Doğu Anadolu Bölgesi (1.338) takip etmektedir (Şekil 1). Bu sayılar dikkate alındığında, diş hekimlerinin yüzde 82'si gelişmişlik seviyesi yüksek olan ve nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu Marmara, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde çalışmaktadır.

Diş hekimlerinin daha çok batı illerinde ve bölgelerinde yoğunlaştığı ve bunun sonucunda 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısı bakımından bölgeler arasında dikkat çekici farklılıkların olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2018 yılı Şubat ayında açıklanan adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre ülkemizin nüfusu 80 milyon 810 bin 525 kişidir.³ Sağlık Bakanlığı verilerine göre² ülkemizde çalışan diş hekimi sayısı 29.686 olduğuna göre 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısı 36,7'dir (Şekil 2). Başka bir ifade ile 2018 yılı Ocak-Kasım ayları arasındaki nüfus artışı dikkate alınmadığında, ülkemizde bir diş hekimine 2.722 kişi düşmektedir.

Yüz bin kişiye düşen diş hekimi sayısının en fazla İç Anadolu Bölgesinde (43,9) olduğu ve bunu Marmara (42,8) ve Ege (39,7) bölgelerinin takip ettiği görülmektedir. Bu üç bölgedeki diş hekimi sayıları ülke ortalaması olan 36,7'nin üzerindedir. Diğer bölgelerdeki 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayıları ülke ortalamasının altında olup, Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde sırasıyla 35,3 ve 31,5'dir. Diş hekimi sayısının en az olduğu bölgeler Güneydoğu Anadolu (19,8) ve Doğu Anadolu (23,5) Bölgeleridir (Şekil 2). Bu oranlar dikkate alındığında İç Anadolu, Marmara ve Ege Bölgelerindeki 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısının Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki yaklaşık iki katı olduğu görülmektedir.

Bu konuya uzman diş hekimlerinin dağılımı açısından bakacak olursak, coğrafi bölgelerin sıralaması değişmekle birlikte bölgeler arası uzman diş hekimi sayısındaki farklılıklarının daha da belirgin olduğu görülecektir. Tablo 1'de sunulan verilere göre, ülkemizde çalışan uzman diş hekimi sayısı 4.794 olup genel nüfusa oranla 100.000 kişiye düşen uzman diş hekimi sayısı 5,9 olarak hesaplanmıştır. Bölgeler göre bu sayının sırasıyla İç Anadolu Bölgesinde 10; Marmara Bölgesinde 8,8; Ege Bölgesinde 5,6; Akdeniz Bölgesinde 5; Karadeniz Bölgesinde 4,1; Doğu Anadolu Bölgesinde 3,3 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 1,8 olduğu

Tablo 1: Ülkemizdeki Diş Hekimlerinin Sayıları Ve Bunların Bölgelere Göre Dağılımı (Veriler Sağlık Bakanlığından Alınmıştır. Kasım-2018)

		Marmara Bölgesi (12 İl)	İç Anadolu Bölgesi (13 İl)	Ege Bölgesi (8 İl)	Akdeniz Bölgesi (8 İl)	Karadeniz Bölgesi (17 İl)	Güneydoğu Anadolu Bölgesi (10 İl)	Doğu Anadolu Bölgesi (13 İl)	Türkiye Geneli
Diş Hekimi	Sağlık Bakanlığı	2.553	1.810	1.358	1.065	1.058	991	686	9.521
	Üniversiteler	62	141	14	24	6	1	37	285
	Özel	6.174	1.787	1.905	1.834	660	487	304	13.151
	Toplam	8.789	3.738	3.277	2.923	1.724	1.479	1.027	22.957
Uzman	Sağlık Bakanlığı	227	320	127	86	72	37	15	884
	Üniversiteler	588	536	203	171	175	98	156	1.927
	Özel	904	452	256	259	62	33	17	1.938
	Toplam	1.719	1.308	586	516	309	168	188	4.794
Asistan	Sağlık Bakanlığı	15	20	12	6	11	-	1	65
	Üniversiteler	233	606	248	212	317	126	122	1.864
	Özel	5	1	-	-	-	-	-	6
	Toplam	253	627	260	218	328	126	123	1.935
Toplam	Sağlık Bakanlığı	2.795	2.150	1.497	1.157	1.141	1.028	702	10.470
	Üniversiteler	883	1.283	465	407	498	225	315	4.076
	Özel	7.083	2.240	2.161	2.093	722	520	321	15.140
	Toplam	10.761	5.673	4.123	3.657	2.361	1.773	1.338	29.686

bulunmuştur. Buna göre, İç Anadolu Bölgesinde 100.000 kişiye düşen uzman diş hekimi sayısının, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki 5 katından ve Doğu Anadolu Bölgesindeki üç katından fazla olduğu görülmektedir.

Üniversitelerimizdeki Öğretim Elemanlarının Temel Alanlara ve Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu tarafından yayınlanan istatistiksel verilere göre,⁴ kamu ve vakıf üniversiteleri diş hekimliği fakültelerinin klinik ve temel tıp bilimleri bölümlerinde çalışan öğretim elemanı sayısı Kasım 2018 itibarıyla 4.109'dur. Bu sayının 3.834'ü klinik bilimlerde ve 257'si temel tıp bilimlerinde çalışmaktadır. Diş hekimliği fakültelerinde çalışan bu öğretim elemanlarının 2.448'i bayan (%59,58) ve 1.661'i ise (%40,42) erkektir. Öğretim elemanlarının unvanlarına göre dağılımı Şekil 3'de verilmiştir. Öğretim elemanlarının yaklaşık olarak yarısı öğretim üyesi ve öğretim görevlisi unvanına sahip iken (676 profesör, 320 doçent, 998 doktor öğretim üyesi ve 74 öğretim görevlisi), diğer yarısı araştırma görevlilerinden (2041) oluşmaktadır.⁴ Bir başka deyişle bir araştırma görevlisine bir öğretim üyesi düşmektedir. Bu nok-

tada dikkat çekici bir başka durum ise yetmiş ve tecrübe sahibi olan nitelikli öğretim üyesi sayısının (996 profesör ve doçent) bilimsel bilgi birikimlerini, klinik deneyimlerini ve tecrübelerini artırmaya ihtiyacı olan doktor öğretim üyesi sayısı (998) ile eşit olmasıdır.

Klinik bilimler bölümünde çalışan öğretim elemanlarının uzmanlık alanlarına göre dağılımı incelendiğinde en fazla öğretim elemanının protetik diş tedavisi (650) ile ağız diş ve çene cerrahisi (610) anabilim dallarında olduğu, en az öğretim elemanının ise ağız, diş ve çene radyolojisi anabilim dalında (257) olduğu görülmektedir. Diğer anabilim dallarındaki öğretim elemanı sayılarının sırasıyla periodontoloji (497), ortodonti (477), endodonti (466), pedodonti (443) ve restoratif diş tedavisi (426) olduğu ve burada adı geçen beş anabilim dalındaki öğretim elemanı dağılımının birbirine yakın olduğu görülmektedir.⁴

Türkiye ile Avrupa Ülkelerine Ait Verilerin Karşılaştırılması

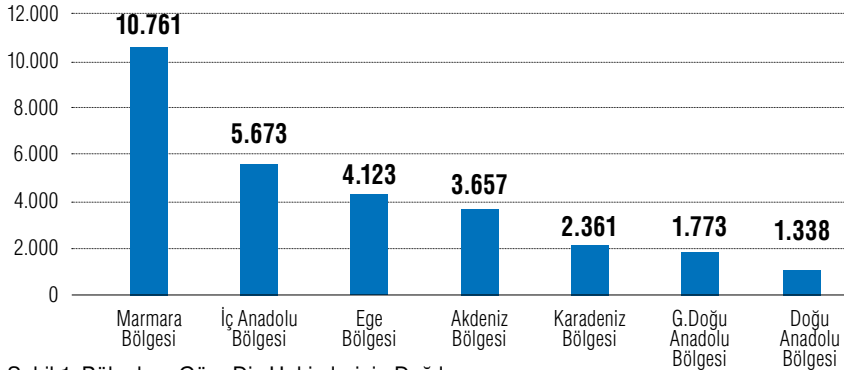
Avrupa Birliği İstatistik Ofisi Avrupa ülkeleri ve Türkiye'deki yıllara göre mezun olan sağlık çalışanlarının (tıp doktoru, diş hekimi, eczacı, hemşire ve ebe) sayılarını kayıt altına almaktadır. Sağlık

Bakanlığının bu birimin verilerine dayanarak 2014 yılı şubat ayında yayımladığı "Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsan Gücü Durum Raporuna" göre⁵ ülkemizde 100.000 kişiye ortalama 28 diş hekimi düşmektedir. 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısının, Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi ülkelerinde ortalama 43 ve Avrupa Birliği'ni oluşturan 28 ülkede ise ortalama 67 olduğu görülmektedir.⁵

Avrupa Birliği ülkelerinin verilerine dayalı olarak Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi Ofisi tarafından hazırlanan ve Şekil 4'de sunulan sonuçlara bakıldığında,⁶ 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısı bakımından ülkemizin 28 Avrupa Birliği ülkesine göre en az diş hekimi oranına sahip olduğu, ülkemize en yakın ülkenin 34 diş hekimi ile Polonya olduğu ve en çok diş hekiminin 125 hekim ile Yunanistan'da olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği'nin en önemli ülkelerinden olan Almanya'da 100.000 kişiye 86 diş hekimi düşerken, bu sayı İngiltere'de 54, Fransa'da 66 ve İtalya'da 65'tir. Ülkemizde 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısı 2013 yılında Avrupa Bölgesi ülkeleri ortalamasından 15 ve Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasından 39 kişi daha düşüktür. Ancak 2018 yılı aralık ayı verileri dikkate alındığında ülkemizde 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısının yaklaşık 37 olduğu görülmektedir. Bu durum 2013-2018 yılları arasındaki beş yıllık dönemde 100.000 kişide dokuz puanlık bir artış ifade etmektedir.

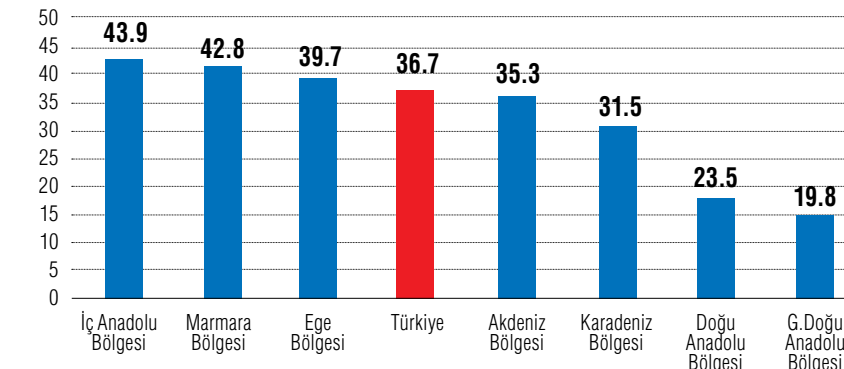
Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi ofisince 1994-2014 yılları arasındaki 20 yıllık dönemde ortaya çıkan aktif diş hekimi sayılarındaki değişimler⁸ ile yine bu dönemde görülen mezun diş hekimi sayılarındaki yıllara göre artışlar⁷ 100.000 kişi ölçeğinde hesaplanmaktadır. Sunulan grafiklerden de izlenebileceği gibi Avrupa ülkeleri, Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'deki artışlar birbirlerine paralellik göstermektedir. Mesela, Avrupa ülkeleri ve Avrupa Birliği ülkelerinde yıllık diş hekimi mezun sayılarındaki artış ortalama 2-2,5 kişi aralığındayken ülkemizde bu rakam 1,5-2 aralığındadır. Ancak ülkemizde 2012 yılından sonra yıllık diş hekimi mezun sayısında önemli bir artış eğiliminin ortaya çıktığı görülmektedir.

Ülkemizde 2002-2014 yılları arasında gerçekleşen diş hekimi mezun sayıları ile ilgili veriler Avrupa Birliği İstatistik Ofisi verilerinden (Eurostat)⁹ alınmış ve 2015-2018 yılları arasında mezun olmuş

Şekil 1: Bölgelere Göre Diş Hekimlerinin Dağılımı

Türkiye Geneli ve Bölgelere Göre 100.000 Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı (Kasım 2018)

Şekil 2: Ülke Geneli ve Bölgelerdeki 100.000 Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayıları (Kasım-2018)

olanlar ile 2019-2023 yılları arasında mezun olacak diş hekimlerinin sayıları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezince (ÖSYM) hazırlanan Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzlarından yararlanılarak hesaplanmış ve böylece 2023 yılına kadar gerçekleşmesi beklenen mezun profili Şekil 5'de sunulmuştur. Bu verilere göre ülkemizde 2002 yılında mezun olan diş hekimi sayısı 813 iken, bu sayı 2012 yılında 1.083, 2013 yılında 1.403, 2014 yılında 1.567, 2015 yılında 1.710 olmuştur. İçinde bulunduğumuz yıl olan 2018 yılında 3.080 kişinin mezun olduğunu görmekteyiz. 2014-2018 yıllarına ait öğrenci kontenjanları dikkate alındığında, 2019 yılında 3.205, 2020 yılında 3.446, 2021 yılında 4.016, 2022 yılında 4.594 ve Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. Yılı olan 2023'te 6.039 diş hekiminin mezun olacağı tahmin edilmektedir.

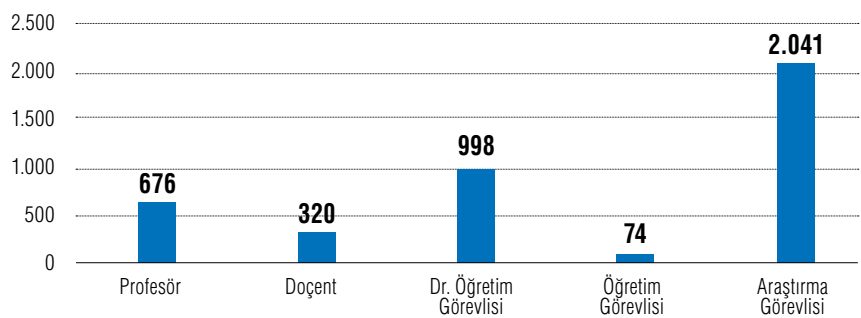
Bu rakamlar dikkate alındığında 2023 yılında mezun olacak diş hekimi sayısı 2002 yılına göre %643 (yaklaşık 6,5 kat), 2012 yılına göre %457 (yaklaşık 4,5 kat) ve içinde bulunduğumuz 2018 yılına göre ise %96'lık artış gösterecektir.

2019-2023 yılları arasındaki beş yıllık dönemde mezun olacak diş hekimi sayısı tahmini olarak 21.227 kişi olacaktır. Bu sayı mevcut diş hekimi sayısı olan 29.686 sayısına oldukça yakındır. Bu sayılar hem mezun olacak diş hekimi sayılarında ve hem de diş hekimliği fakültelerine tanınan kontenjanlarda anormal artışlar olduğunu çok açık bir şekilde göstermektedir.

Avrupa Birliğine üye ülkelerden mezun olan diş hekimlerinin sayıları dikkate alındığında,⁸ mezun sayılarındaki yıllık artışın %3,35 olduğu görülecektir. Avrupa Birliği

üye ülkelerinden 2015 yılında toplamda 13.674 kişi mezun olmuştur⁸ ve yukarıda belirtilen artış hızına göre 2023 yılında bu sayı 17.338 olacaktır. Ülkemizde ise 2023 yılında mezun olacak diş hekimi sayısı tahminen 6039 olacaktır. Nüfusu 2017 yılında yaklaşık 512 milyon ve yıllık nüfus artışı %0,24 olan Avrupa Birliğine üye ülkelerin toplam nüfusunun 2023 yılında 518-519 milyon aralığında olacağı tahmin edilmektedir.⁹ Ülkemizde ise yıllık nüfus artış hızının %1,4 olduğu göz önüne alındığında⁹ 2023 yılındaki nüfusumuzun 86-87 milyon olacağı

Diş Hekimliği Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Unvanlara Göre Dağılımı (Kasım 2018)

Şekil 3: Diş Hekimliği Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Unvanlara Göre Dağılımı (Kasım-2018)

tahmin edilmektedir. Buna göre 2023 yılında Avrupa Birliğinde 100.000 kişiye düşen yıllık diş hekimi mezun sayısı 3,38 ülkemizde ise bunun iki katından fazla yani 7,02 olacaktır.

Ülkemizde 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısının Avrupa Birliği ortalaması ile aynı olması arzu edildiğinde 2023 yılında 6.039 değil 2.900 diş hekiminin mezun olması öngörülmeliydi. Oysa ki, sadece 2023 yılında yaklaşık 3.100 mezun diş hekimi fazlamız olacaktır. 2018 yılı itibari ile 63 üniversitenin diş hekimliği öğrencisi aldığı ve kuruluşu onaylanan 22 üniversitenin de önümüzdeki yıllarda diş hekimliği öğrencisi alacağını ön-

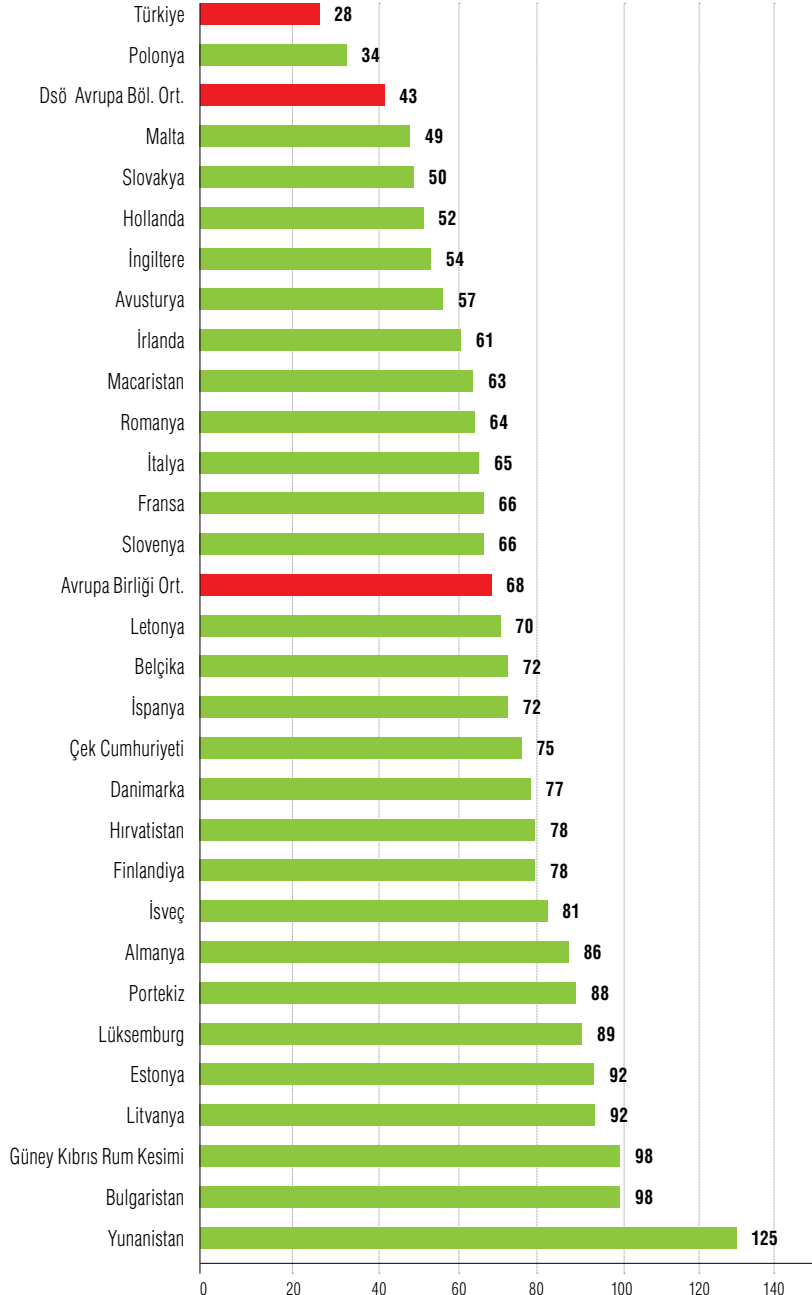
gördüğümüzde 2023 yılından sonraki yıllarda her yıl mezun olacak diş hekimi sayısının 8-9 bin aralığında olacağını ve diş hekimi mezun fazlamızın ise her yıl için 4.500-5.500 civarında olacağını tahmin ediyoruz. Bu durumda ülkemizde 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısının Avrupa Birliği ortalamasını yakalaması 2026-2027 yıllarında olacaktır. Ancak 2026-2027 yılından sonra ise ülkemiz 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısı bakımından Avrupa Birliği ortalamasına her yıl yedi diş hekimi fazlası oluşturacaktır.

Meseleye sadece 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısında Avrupa Birliği ortalamasını yakalamak olarak baktığımızda

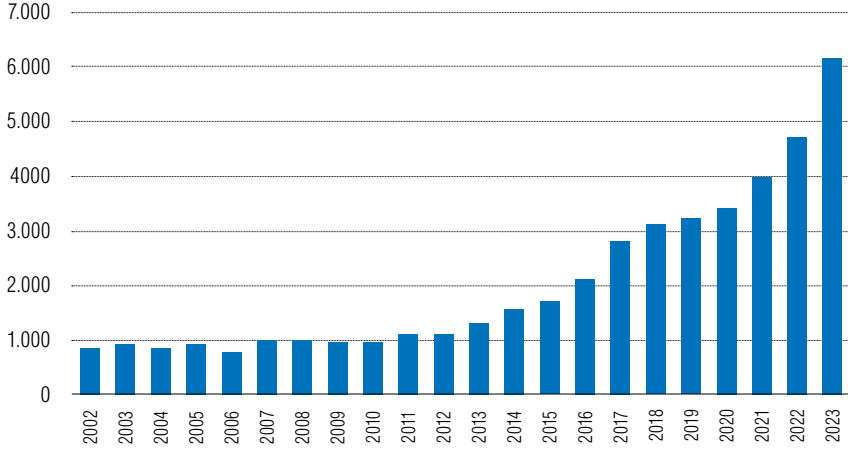
büyük bir yanılığın içinde olacağımız da aşıkardır. Şöyle ki diş hekimliği fakültelerindeki öğrenci sayısının 16 yıl içerisinde 6,5 kat artması, öğrencilerin aldığı eğitimin kalitesinin sorgulanmasına neden olacaktır. Öğrenci sayısının yukarıda belirtilen oranlarda artırılması, mezun olan veya olacak diş hekimlerinin niteliklerini tartışmalı hale getirecektir. Çünkü öğrenci sayısındaki artış kalabalık sınıfların oluşmasına, eğitim kalitesinin düşmesine, prelinik ve kliniklerde yetersiz eğitim alınmasına, pratik deneyim ve uygulamalarda yetersizliklere, stajlarda öğrencilerin hasta bulmakta zorluk çekmelerine, hasta üzerindeki uygulamaların azlığına ve en nihayetinde nitelik olarak yetersiz diş hekimlerinin yetişmesine yol açacaktır. Kontenjanların yüksek tutulması diş hekimliği mesleğine katılacak öğrencilerin kalitesini ve niteliğini düşürecektir. Mesela ülkemizin saygın bir üniversitesindeki diş hekimliği fakültesine 13.000 bandındaki bir öğrenci yerleşirken, 2018 yılında 23.000 bandındaki olan bir öğrenci yerleşebilmektedir. Mezun olan diş hekimi sayısının artması yakın gelecekte diş hekimi enflasyonuna da yol açacak ve neticede Avrupa Birliğinde nüfusuna oranla en fazla diş hekimi sayısına sahip olan Yunanistan'daki gibi 10 işsiz diş hekimi sayısının artmasına ve/veya düşük ücretle çalışmak zorunda kalan diş hekimlerinin varlığına/artmasına yol açacaktır.

Meselenin bir diğer yönü, diş hekimi sayısının artırılması ile ağız ve diş sağlığı hizmetlerinin niteliğinde bir artışın sağlanıp sağlanamayacağıdır. Yunanistan'da 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısı 125 iken, Almanya'da bu sayı 86, Romanya'da 64 ve ülkemizde 28'dir (Şekil 4). Yapılan çalışmalar¹⁰ açıkça göstermiştir ki, ağız ve diş sağlığının en önemli göstergesi olan DMFT (Çürük-Kayıp-Dolgu Diş) indeksi 12 yaşındaki çocuklarda Almanya'da yaklaşık 0,7 iken Yunanistan'da bu indeks Almanya'dakinin üç katı yani yaklaşık 2 ve Romanya'da ise Almanya'dakinin sekiz katı yani yaklaşık 5 olarak ölçülmüştür. Ülkemizde DMFT indeksinin bu yaş grubu ortalamasının 2 olduğu¹¹ rapor edilmiştir. DMFT değerlerinin popülasyon başına düşen diş hekimi sayısını artırmadan da düşürülebileceği Avrupa Birliği raporları ile açıkça gösterilmiştir¹² (Şekil 6). Şekildeki grafikten de görülebileceği gibi, 1980-1990 yılları arasında birçok ülkede 4-5 aralığında olan DMFT indeks değerleri, koruyucu

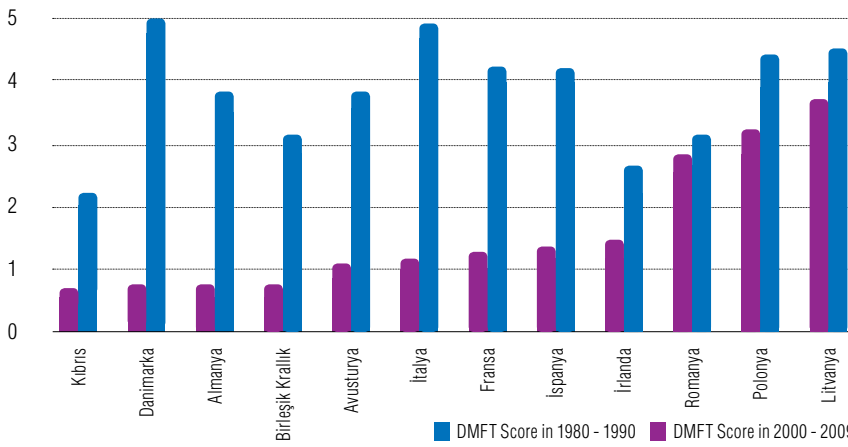
Şekil 4: Dünya Sağlık Örgütü Sağlık İstatistikleri Verilerine Göre (2013- Aralık) Ülkemizde, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Avrupa Bölgesi Ülkelerinde Ve Avrupa Birliğine Bağlı 28 Ülkede 100.000 Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı

Şekil 5: Türkiye'de 2002-2018 Yılları Arasında Mezun Olmuş ve 2019-2023 Arasında Mezun Olacak (Tahmini) Diş Hekimi Sayıları

Şekil 6: Avrupa Birliği Ülkelerinde DFMT İndeks Değerlerinin 1980-1990 ve 2000-2009 Aralıklarındaki Ortalama Değişimleri

diş hekimliği uygulamaların etkin bir şekilde uygulanması ile 2000-2010 yılları arasında belirgin bir şekilde azalmış ve birçok Avrupa ülkesinde 0,5-1 aralığına düşürülmüştür. Bu sonuçlar genel ağız ve diş sağlığının korunmasında ve etkin tedavinin sağlanmasında 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısının tek başına önemli bir gösterge olmadığını göstermektedir. Ülkelerin ve dolayısıyla insanların gelişmişlik, gelir ve refah seviyeleri arttıkça kişi başına yapılan sağlık harcamaları da artmaktadır.¹² Avrupa Birliğine bağlı gelir seviyesi yüksek gelişmiş ülkelerdeki halkın yüzde 80'i son bir yıl içerisinde en az bir kez diş hekimini ziyarete giderken, gelir seviyesi daha düşük olan ülkelerde bu oran yüzde 34'lere kadar düşmektedir.¹² Ülkemizde de diş hekimine gitme alışkanlığının oldukça düşük olduğu bildirilmiştir.¹¹

Gelecek Projeksiyonu

Ülkemizdeki diş hekimleri ile uzman diş hekimlerinin dağılımında bölgesel olarak önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu

bölgelerinde belli bir popülasyona düşen diş hekimi sayısının, batıdaki bölgelerin yarısı kadar olduğu ve sonuçta ağız ve diş sağlığı hizmetlerinden eşit düzeyde faydalanma ilkesinin sekteye uğradığı görülmektedir.

Ülkemizde 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısı bugün için 37 kişi ile Avrupa ülkelerinin 6, Avrupa Birliği ülkelerinin 30 puan gerisindedir. Buna karşın özellikle son yıllarda diş hekimliği fakültelerimizin sayılarının ve öğrenci kontenjanlarının kontrolsüz bir şekilde artırılmasının neticesi olarak Avrupa Birliği ile yarışılabilir seviyenin çok üzerinde diş hekimi okullarımızdan mezun olacaktır. Bu durum diş hekimlerinin niteliklerinin sorgulanmasına yol açabileceği gibi diş hekimliği mesleğinin geleceği üzerinde de olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

Öneriler

1. Diş hekimi sayılarındaki bölgeler ve iller arası dengesizlikler giderilmelidir. Bu amaçla öncelikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki diş hekimi

sayıları artırılmalı ve diş hekimlerinin bu bölgelerde daha uzun dönem çalışmalarını özendirerek tedbirler alınmalıdır.

2. Diş hekimliği fakültelerine 2019 yılından itibaren alınacak öğrenci kontenjanları 2018 yılı kontenjanlarından %55-60 oranında daha az olmalıdır. Yeni açılması planlanan diş hekimliği fakültelerinin açılması mümkün olduğunca engellenmeli veya ertelenmelidir. Açılması zorunlu hale gelen fakültelere verilecek kontenjanlar bu maddede önerilen kontenjan sınırlamasını aşmayacak şekilde düzenlenmelidir.

3. Diş hekimliği eğitiminde niteliğin artırılması için Avrupa Birliği Konseyinin bu konu ile ilgili direktiflerine (EU Directive 78/687/EEC)¹³ uygun bir eğitim modeli uygulanmalıdır.

Kaynaklar

1) <https://www.merriam-webster.com/dictionary/dentist> (Erişim Tarihi: 11.12.2018).

2) Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018 – Kasım Verileri.

3) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27587> (Erişim Tarihi: 11.12.2018).

4) <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 11.12.2018).

5) Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsan Gücü Durum Raporu, 2014, (<http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/insangucu.pdf>) (Erişim Tarihi: 11.12.2018).

6) https://gateway.euro.who.int/en/indicators/hfa_509-5300-dentists-pp-per-100-000/visualizations/#id=19585 (Erişim Tarihi: 11.12.2018).

7) https://gateway.euro.who.int/en/indicators/hfa_532-5440-dentists-graduated-per-100-000/visualizations/#id=19627 (Erişim Tarihi: 11.12.2018).

8) http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_rs_grd&lang=en (Erişim Tarihi: 11.12.2018).

9) <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00002&language=en> (Erişim Tarihi: 11.12.2018).

10) Koletsi-Kounari H., Papaioannou W., Stefanotis T., Greece's High Dentist to Population Ratio: Comparisons, Causes, and Effects, J Dent Educ., 2011 Kasım, 75 (11): 1507-15.

11) Gökalp S., Doğan BÇ., Tekçiçek M., Berberoğlu A., Ünlüer Ş., Beş, On İki ve On Beş Yaş Çocukların Ağız Diş Sağlığı Profili, Türkiye-2004, Hacettepe Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi, 2007, 31 (4): 3-10.

12) Patel R., The State of Oral Health in Europe. Report Commissioned by the Platform for Better Oral Health in Europe. Eylül, 2012.

13) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31978L0687&from=EN> (Erişim Tarihi: 11.12.2018).